

Jakob Knudsen – manuskript til et kort foredrag

i anledning af afsløringen af mindeplade ved huset Grønnegade 23 i Hillerød 1. februar 2014

Det er Jakob Knudsen, der skriver – at han på trods af at han er født jyde – og derfor naturligvis anser Jylland for at være hovedlandet, så anser han Nordsjælland for at være Danmarks "Stadsestue"!

En af sin tids store forfattere, der virkelig blev læst og diskuteret. Henrik Pontoppidans Lykke Per og Jakob Knudsens Gæring og afklaring er således to betydningsfulde romaner fra samme tid – 1901 og 1902 - forrige århundrede skifte – og de bør stadig med rette modstilles og sammenlignes!

Hvor Pontoppidan lader sin Lykke Per, bryde med alt og alle for til sidst at finde ro i ensomheden oppe i Thy, der lader Jakob Knudsen sin hovedperson Karl Wintrup fatte, hvad han er rundet af og det får ham til at forlade udskejelser i København for at blive højskoleforstander hjemme i Jylland!

De er begge udtryk for noget af det bedste, der er skrevet på dansk!

Skitser kort Jakob Knudsens liv: Født højskolebarn (Rødding og Dalum – men det bliver Aggersund, der giver ham syn på det virkeligt også barske jyske, modsat den sødladne Kolding-egn, hvor faderen også er præst og så København(studier) og Askov som Højskolelærer (Begtrup som kollega) og Mellerup Højskole og valgmenighed, hvor han er præst og højskolelærer. Men efter skilsmisse og giftermål med sin gamle konfirmand, lever han af at skrive og af at holde foredrag. Derfor Glostrup, Hillerød og til sidst Birkerød lige ved stationen.

Nævn hans syn på at man bør kunne se noget guddommeligt i ægtefællen – og nævn derfor, hvorledes Marie Sørensen væltede hans første ægteskab så han giftede sig med en anden! Og at samme frk. Sørensen nær havde spoleret Carl Nielsens ægteskab også!!

Mens han er her i Hillerød ret ofte brugt som foredragsholder på Frederiksborg Højskole hos vennen Holger Begtrup. Fortæl om hans foredrag om "Det evigt kvindelige," der udsatte middagsmaden!

Bemærk hans uvilje mod folk, der via vækkelser bliver helt forandrede, (han tænker mest på nyvakte grundtvigianere) og for ham at se derved kommer til at forlade noget af deres sande natur – og hans anerkendelse af folk, der stod ved, hvem de var som det f.eks. kommer til udtryk i nekrologen over Drachmann!

Jakob Knudsen er i det hele taget en lidt trekantet sjæl – konservativ sjæl, der ikke mindst i sit opdragelsessyn: børn skal straffes, hvis de gør noget galt for bagefter at blive helt tilgivne - som værende i en slags paradises have. Bliver børn ikke sat i de rigtige rammer, men i stedet udsættes for en vag "far er ikke vred, men far er skuffet pædagogik" bliver de uselvstændige væsner, der ikke tør tage stilling når de bliver voksne!"

Læs den lille roman "Sind", hvor det siges så klart. Knudsen mener, at det er vigtigt for barnet at have såvel en faderskikkelse at se op til som derefter for at blive voksen en form for fader opgør!

Sig derfor noget om det "at være sig selv." Det er ikke bare det at være overens med sig selv, det skaber bare dobbeltgængereri – eller selvoptagethed -, men det at være optaget af noget, der er større end en selv!

I samtiden var man en del optaget af en historie om, hvordan Jakob Knudsen reagerede overfor en foredragsforeningsformand, han traf ved Skanderborg Station, hvor denne med en nødløgn løb fra en foredragsaftale hans forening havde haft med Jakob Knudsen. Det gjorde Knudsen så vred, at han langede manden en på siden af hovedet!

En anden god historie er den om, hvordan han (i lighed med Holger Begtrup var han en af de mest brugte foredragsholdere i landet overhovedet!!) engang ved en landstation blev afhentet af en karl med hest og vogn for at køre ham frem til overnatningsgården, i nærheden af, hvor han skulle tale næste dag. De overraskes da af et vældigt snevejr, hvor karlen vil af for at trække hesten, men siger, at nu kan han heller ikke finde vej. Hvad gør vi så? Spørger Jakob Knudsen. Så må vi stole på Gud. Lyder karlens svar. Så vil jeg af. replicerer Jakob Knudsen!!

Jakob Knudsen led den tort efter sin død at blive ikon for tidehverv (Forklar kort) men han er langt større og bredere! Og dermed var han med til at skabe den afart i dansk folkelig og teologisk historie, man kender som Tidehvervs-grundtvigianisme. Og den stod stærkt som teologisk retning helt op i 1970'erne. Til Løgstrups og Knud Hansens, Askovs opgør med Kierkegaard satte ind.

Forklaringen ligger i - at han så noget særdeles stort i såvel Grundtvig og Kierkegaard. Men selve retningen kan han naturligvis ikke klandres for!

En udløber har været at Søren Krarup har udråbt ham som dansk folkepartis forfatter!! På samme måde gjorde han også et stort indtryk på Heretica-folkene efter krigen. Ole Wivel, der langt senere også var Hillerødborger sørgede for flere genudgivelser af Jakob Knudsen.

Man kan i dag stadig med stort udbytte læse hans romaner og noveller, men det er ikke mindst i hans essays og småskrifter man finder den Jakob Knudsen, der stadig kan sige os noget. Skulle jeg i den forbindelse sige noget om det væsentlige, så er det følgende: Jakob Knudsen lærer en og bedre end nogen anden, at selvoptagethed, især selvmedlidenhed og "dobbeltgængereri" ikke er noget at leve i!

Vi skal om lidt synge "Se nu stiger solen af nattens død" en sol-ode, der gør salmen til det moderne menneskes salme – og f.eks. også bruges ved jødiske begravelser! Den er jo på linje med Nielsens "Helios-ouverture" og Poul Ruders "Gong", der med også skabelsestænker!

Læs ham, han er stadig vær at læse! Han står for mig som et "salt" i samtidens debat. Og et menneske, der sloges med sig selv og sin omverden hele hans tid igennem!!

N.B: I samlingen "Jyder" har han en lille fin novelle "Stavnsbåndets løsning" der bygger på iagttagelser heroppe i Slotshaven ved obelirken.

Han optræder selv i den ikke ulig en Hitchcock, men læs selv, hvordan!!

Farum den 1. februar 2014
Erling Christiansen